

Připomínky Střediska náhradní rodinné péče k návrhu zákona, kterým se mění zákon č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a další zákony, který byl rozeslán do opakovaného meziresortního připomínkového řízení

Srpen 2011

Středisko náhradní rodinné péče setrvává na všech svých zásadních připomínkách, které k návrhu uplatnilo v březnu 2011, a které při přepracování návrhu Ministerstvo práce a sociálních věcí nezohlednilo.

Za nejzásadnější považujeme následující:

- neodlišení výše odměny pečující osoby, pokud musí o dítě pečovat celodenně,
- vazba nároku na odměnu pečující osoby na správní rozhodnutí nebo dohodu,
- nezavedení jednotné evidence zájemců o výkon náhradní rodinné péče,
- zachování institutu svěřeni do péče jiné osoby,
- chybné nastavení pěstounské péče na přechodnou dobu,
- nevytvoření podmínek pro síť dostupných služeb pro náhradní rodinnou péči,
- nezajištění státního příspěvku na služby pro osvojitele a osvojené děti, prarodiče a osoby, pečující podle § 45 zákona o rodině a jim svěřené děti a výše státního příspěvku.
- neprovedení dalších úprav, které by znamenalo zrychlení přechodu dětí z ústavů do náhradní rodinné péče.

1. K odlišení výše odměny pečující osoby, pokud je třeba o dítě pečovat celodenně - ZÁSADNÍ PŘIPOMÍNKA

Návrh přesouvá stávající úpravu ze zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře do zákona o sociálně-právní ochraně dětí, zavádí financování specializovaných krátkodobých pěstounů a všechny typy odměny upravuje jako příjem pečující osoby. Návrh jinak nemění okruh dětí, které budou moci být v péči, za kterou bude pečující osoba ohodnocena jako za celodenní práci. Nadále by tedy měli být ohodnoceni dávkou ve výši příjmu pouze pěstouni pečující o tři a více dětí a pěstouni pečující o děti se zdravotním znevýhodněním.

Pokud by bylo nové vymezení okruhu dětí závislých na péči pěstouna skutečně odvinuto od potřeby celodenní péče, znamenalo by to zvýšení okruhu dětí oproti dnešnímu stavu ale také zvýšené nároky na státní rozpočet. Státní rozpočet však postupně zvýšené nároky pokryje úsporami v jiných rozpočtových kapitolách, neboť děti nebudou umístěny do ústavů.

Více k možným řešením této úpravy jsme uvedli v našich připomínkách k návrhu v březnu 2011:

Podle našeho názoru nelze odlišovat výši odměny pěstouna (poručníka) a pěstouna na dobu přechodnou tak, jak je navrženo.

a) Nesouhlasíme s odlišením výše odměny pro pěstouny a poručníky a přechodné pěstouny, pokud pečují ve stejném rozsahu.

Odůvodnění: Pěstounská péče vykonávaná „na plný pracovní úvazek“ (jako „celodenní“ zaměstnání) není jen péče přechodná. Již podle stávající úpravy je jako zaměstnání posuzována také péče o tři a více dětí nebo minimálně o jedno dítě závislé na péči (II, III. nebo IV. stupeň). Má to tak být i do budoucna ale podle našeho názoru neodůvodněně zvýšenou částku pro pěstouna na přechodnou dobu (20x24 tis.). Všichni pečují 24 hodin denně, je zřejmá snaha odlišit větší psychickou náročnost péče krátkodobé, jenže krátkodobost není vyloučena ani u „obecné“ pěstounské péče.

b) Navrhujeme zařadit péči o děti předškolního věku pro nárok na odměnu pěstouna na stejnou úroveň jako péči o dítě závislé na péči.

Odůvodnění: Podle našeho názoru je tuto péči třeba také chápat jako zaměstnání, jinak by si ho mohli dovolit vykonávat (a zůstat s dítětem doma) pouze ti, kdo jsou finančně velmi dobře zajištěni.

c) Navrhujeme zrušit pro pěstouny a poručníky nárok na peněžitou pomoc v mateřství a rodičovský příspěvek a zvýšit jim na dobu, po kterou musí být s dítětem doma, odměnu pěstouna. (překrývá se s předchozím bodem)

Odůvodnění: Předložený návrh se vůbec nezabývá nárokem na peněžitou pomoc v mateřství a rodičovský příspěvek. Těmito dávkami je v současné době pokrývána právě zmíněná potřeba pěstouna zůstat s malým dítětem doma. Není to však dostačující, spravedlivé a komplexní řešení. Jedná se o řešení složité, které odporuje proklamovanému principu snížení administrativní zátěže pro uživatele služeb. Dochází ke sčítání odměny pěstouna a peněžité pomoci v mateřství nebo rodičovského příspěvku, je nutné uplatnit několik nároků, dokládat opakovaně stejné skutečnosti u různých plátců, a částky stejně nedosahují dostatečné úrovně. Jde o stejný pokles příjmů v období mateřství, který je s pochybnostmi snad přijatelný u osvojení, které nahrazuje nenaplněné rodičovství. Tento princip je ale u pěstounů, kteří poskytují službu státu zcela nevhodný.

d) Navrhujeme, aby po přijetí dítěte byl po přechodnou dobu nárok na odměnu u všech dětí (tedy i u dětí školních a dětí, které nejsou závislé na péči)

Odůvodnění: Po přijetí do péče by obecně měli být všichni pěstouni s dítětem nějakou dobu doma, a to i v případech, že se jedná o dítě, které je schopno se zařadit do předškolního zařízení nebo pokračuje ve školní docházce. Období adaptace dítěte na rodinu a nové prostředí je nejcitlivějším obdobím náhradní rodinné péče, které rozhodně zasluhuje zvláštní zřetel. Délka může být odlišná, podle věku a potřeb dítěte. Nebude povinnost tuto dávku využít.

2. Vazba nároku na odměnu pečující osoby na správní rozhodnutí nebo dohodu - ZÁSADNÍ PŘIPOMÍNKA

Nárok na odměnu pěstouna musí vzniknout od převzetí dítěte na základě vykonatelného rozhodnutí soudu (nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí, pokud se jeho kompetence nezruší). S tímto principem je předložený návrh v souladu v navrženém § 47m odst. 2, na jiném místě návrhu však je jako podmínka nároku na odměnu stanovena existence dohody o výkonu pěstounské péče nebo správního rozhodnutí (pravděpodobně pravomocného).

Musí platit pravidlo, kdo pečuje, ten má za odvedenou péči odměnu. To, aby byla péče v souladu se zájmem dítěte, je podmínkou trvání pěstounské péče. Povinnosti musí vyplývat pěstounům ze zákona a soudního rozhodnutí, zákonem jsou také stanovena oprávnění kontroly a dozoru příslušným orgánům sociálně-právní ochrany dětí, soudu případně dalším subjektům. Pěstoun přijímá svůj závazek vůči dítěti (státu) spolu se svěřením dítěte. To, že by měl svoji péči vykonávat v souladu s individuálním plánem dítěte a vždy v zájmu dítěte nemusí být v dalším rozhodnutí nebo v dohodě.

K existenci dohod o doprovázení – nejsme zásadně proti dohodám o doprovázení, v tomto typu dohod by však mělo jít o určení potřeb pěstouna a dítěte a určení rozsahu služeb, které budou poskytovány.

Povinnosti by pečujícím osobám neměly vyplývat ze správních rozhodnutí nebo dohod vynucených potřebou získat nárok na odměnu pěstouna. Nehovoří se o možnosti opravných prostředků proti správnímu rozhodnutí o výkonu pěstounské péče. Bude moci pěstoun s rozhodnutím nesouhlasit? Jednou z povinností pěstouna, která bude vyplývat přímo ze zákona, bude umožnit kontrolu orgánu sociálně-právní ochrany dětí a spolupracovat s ním a dalšími subjekty, které orgán sociálně právní ochrany určí nebo si je pěstoun sám k poskytování služeb vybere. Pokud nebudou povinnosti plněny a bude to proti zájmu dětí, tak soud na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí (nebo i pověřené osoby) náhradní rodinnou péči zruší.

3. Nezavedení jednotné evidence zájemců o výkon náhradní rodinné péče - ZÁSADNÍ PŘIPOMÍNKA

Pro funkčnost systému zprostředkování považujeme za nezbytné, aby existovala pouze jedna evidence zájemců o výkon náhradní rodinné péče pro všechny typy péče (informační systém s dálkovým přístupem). U každého zájemce by měl být údaj, pro jaké typy náhradní rodinné péče je schválen.

Tak jako existují zájemci, kteří si vybrali (a je pro ně vhodný) pouze jeden institut náhradní rodinné péče, tak existují zájemci, kteří jsou otevřeni všem institutům. U nejotevřenějších zájemců dítě může projít postupně přechodnou pěstounskou péčí, pěstounskou péčí, poručenstvím a nakonec (nebo hned jak to bude možné) být osvojeno, a nebude muset vystřídat několik pečujících osob.

Rovněž je k diskuzi, zda by neměl být vyřešen přístup do evidence pěstounů na přechodnou dobu i pro soud, poručníka (opatrovníka) dítěte, a další subjekty, které hájí zájmy dítěte.

4. Zachování institutu svěřeni do péče jiné osoby - ZÁSADNÍ PŘIPOMÍNKA

Tento právní institut zakotvený v právním řádu České republiky v roce 1963 často v praxi působí velké problémy pečujícím osobám, zejména v hmotném zabezpečení ale také v tom, že se jim poskytuje nedostatečná podpora ve formě služeb pro náhradní rodinnou péči.

Souhlasili jsme s návrhem z března 2011, podle kterého měl být tento institut zrušen. Z praxe Střediska náhradní rodinné péče víme, že fakticky je často pečováno o děti bez hmotného zajištění potřeb dítěte výživným (výživné je stanoveno ale neplaceno, nebo je stanoveno v minimální výši). **V mnoha případech tuto péči přitom vykonávají osoby bez vyživovací povinnosti k dítěti.**

Nyní se navrhuje upravit tento institut tak, aby jej nebylo možné použít tam, kde nelze stanovit výživné. V tomto návrh kopíruje současně návrh občanského zákoníku, který je v současnosti projednáván výbory Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. I toto navržené řešení však může znamenat při stanovení nízkého výživného, že dítě nebude mít dostatečně zajištěny své potřeby.

Navrhujeme proto

- a) **znovu zvážit úplné zrušení tohoto institutu,**
- b) **druhou variantou je návrh na doplnění úpravy, a to tak, aby nebylo možno tento institut použít, pokud nelze stanovit výživné v dostatečném rozsahu. Za dostatečný rozsah by mohla být stanovena například výše příspěvku na úhradu potřeb.**

Další variantou by mohlo být to, že by soud mohl mít při svěřování dítěte do pěstounské péče kompetenci rozhodnout, že nárok na dávky pěstounské péče nevznikne s odůvodněním, že zajištění dítěte i pečující osoby je dostatečné a není k tíži pečující osoby. Proti tomuto výroku soudu by samozřejmě existovala možnost opravných prostředků.

5. Chybné nastavení pěstounské péče na přechodnou dobu - ZÁSADNÍ PŘIPOMÍNKA

Návrh nenaplnil naše očekávání v tom, že se spokojil s pouhým přesunem stávajícího vymezení pěstounské péče na přechodnou dobu. Podporujeme záměr upravit financování této péče (včetně doby, kdy pěstoun nemá v péči dítě) a snahu o zakotvení nároku na doprovázení včetně financování. Postrádáme však **vytvoření různých alternativ přechodné pěstounské péče, podle nastavení pečující osoby, a to**

- a) vytvoření lepších podmínek pro přechodnou pěstounskou péči osobou, která má zájem stát se osvojitelem, předcházející nebo nahrazující předosvojitelskou péči.
- b) vytvoření zvláštní profese krátkodobých pěstounů - osob, které nechtějí přijmout dítě do dlouhodobé nebo trvalé péče, ale jako zaměstnání přijímají do individuální rodinné péče ohrožené děti na dobu, po kterou nemůže dítě být v péči rodiny nebo osob blízkých (rodiče se nemohou nebo nechtějí starat) a zároveň je splněna druhá podmínka a to ta, že
 - je jasné, že dítě potřebuje krátkodobou péči,
 - není dosud jasné (nebo není rozhodnuto), zda (že) dítě potřebuje dlouhodobou nebo trvalou náhradní rodinnou péči,

- je již jasné, že dítě potřebuje dlouhodobou nebo trvalou náhradní rodinnou péči, ale dosud není nalezen osvojitel, poručník nebo pěstoun, který je připraven o dítě pečovat tak dlouho, jak bude potřeba.

c) zachování možnosti převzít dítě do pěstounské péče v důvodech uvedených v písmenu b), i zájemcům o pěstounskou péči, a to zejména v případech, kdy bude možno předpokládat, že dítě bude potřebovat spíše dlouhodobou péči.

Zvláštní úpravu situací ve, kterých by mělo být svěřováno dítě do přechodné pěstounské péče, považujeme za nadbytečnou a komplikující systém. Důsledkem by mohlo být, že by se vytvořila přednost pěstounské péče na přechodnou dobu před pěstounskou péčí a to by mohlo být nezřídka v neprospěch dětí.

Zvláštní skupina pěstounů na přechodnou dobu může vzniknout bez úpravy podinstitutu pěstounské péče, půjde o smluvní vztahy mezi státem (zastoupeným krajským úřadem) a zájemcem o výkon pěstounské péče tohoto krátkodobého (přechodného) typu.

6. Nevytvoření podmínek pro síť dostupných služeb pro náhradní rodinnou péči - ZÁSADNÍ PŘIPOMÍNKA

Služby doprovázení jsou pro stávající náhradní rodiny nezbytné a spuštění nových forem pěstounské péče si bez nich neumíme vůbec představit. Skutečnost je taková, že dnes tyto služby poskytují v omezeném rozsahu pouze neziskové organizace a pár dalších subjektů.

Za nezbytný pro zajištění bezpečné (neselhávající) náhradní rodinné péče považujeme vznik sítě komplexních doprovodných služeb pro rodiny s přijatými dětmi (pěstouni, osvojitelé, poručníci).

Garantem sociálně-právní ochrany dětí a subjektem, který by měl zajistit vznik a fungování (finanční udržitelnost a kvalitu) sítě dostupných komplexních doprovodných služeb pro rodiny s přijatými dětmi (pěstouni, osvojitelé, poručníci) je stát.

Předložený návrh však záruky vytvoření takové sítě neposkytuje.

Orgány sociálně právní ochrany mají již dnes a musí mít i nadále ze zákona povinnost poskytovat služby v rámci doprovázení a povinnost kontroly. Každá obec s rozšířenou působností si tedy musí zajistit poskytování služeb, a protože není pravděpodobně v možnostech každé obce s rozšířenou působností, disponovat vlastním centrem služeb, které by poskytovalo specializované odborné komplexní služby pro náhradní rodinnou péči, lze předpokládat zajištění smluvní.

Dohody o výkonu pěstounské péče tak jak jsou dnes v návrhu nastaveny, neposkytují samy o sobě záruku dostupnosti služeb pro náhradní rodinnou péči, finanční udržitelnosti pověřených osob, které tyto služby poskytují a tím ani zajištění kvality.

Poskytování poradenství a dalších služeb pro náhradní rodinnou péči je dnes v kompetenci obecního úřadu obce s rozšířenou působností i krajského úřadu. Přípravy na náhradní rodinnou péči jsou v kompetenci krajského úřadu. Tyto subjekty mají za tuto činnost odpovědnost a mají povinnost ji zabezpečit. V zákoně však chybí podrobnější úprava těchto povinností a postupů a z nich vyplývajících nároků pro náhradní rodiny. Požadujeme jejich podrobnější úpravu tak, aby nároky pečujících osob i dětí svěřených do náhradní rodinné péče na služby spojené s doprovázením byly vynutitelné. Jedná se o nároky na diagnostiku, psychologickou a terapeutickou pomoc, právní pomoc, vzdělávání, sociálně-právní poradenství, respitní služby a řadu dalších.

Z nedostatku právní úpravy rozsahu povinností subjektů provádějících sociálně-právní ochranu v přenesené působnosti za stát pak vyplývá také řada problémů současného systému náhradní rodinné péče.

Považujeme za nezbytné, aby byly služby co nejkomplexnější a zároveň, aby na sebe navazovaly. Navazuje-li poradenství, příprava, doprovázení, posouzení psychologem (specialistou) na náhradní rodinnou péči, mediace kontaktu s rodinou dítěte, vzdělávání a další činnosti, je to nepochybně ve prospěch dětí svěřených do náhradní rodinné péče.

Fakticky tuto činnost suplují nejčastěji osoby pověřené výkonem sociálně-právní ochrany. Jejich finanční udržitelnost a jejich omezené možnosti plynoucí ze způsobu jejich financování z dotací kraje a Ministerstva práce a sociálních věcí a z dalších zdrojů jsou známé.

Předložený návrh nijak neřeší tuto otázku, forma poskytování státního příspěvku na služby bohužel neposkytuje záruky vytvoření sítě komplexních a kvalitních služeb. Poskytování služeb rodinám s přijatými dětmi je činnost, která vyžaduje velké nasazení a odbornost pracovníků, kteří tuto péči poskytují. Je to také služba, která by měla být poskytována dlouhodobě. Náhradní rodina by proto měla mít určité jistoty, že ta organizace, které se s důvěrou svěří, bude i v dalším roce existovat.

Jak jsme již uvedli, vítáme snahu do systému dostat další státní finanční prostředky, avšak formu státního příspěvku, tak jak je navržena, nepodporujeme.

7. Nezajištění nároku na státní příspěvek na služby pro osvojitele a osvojené děti, prarodiče a osoby pečující podle § 45 zákona o rodině a jim svěřené děti a výše státního příspěvku - ZÁSADNÍ PŘIPOMÍNKA

Za jednoznačně diskriminující považujeme nastavení nerovnosti v přístupu ke službám pro náhradní rodinnou péči. Státní příspěvek se podle návrhu nemá vztahovat na osvojitele a osvojené děti, prarodiče a osoby, pečující podle § 45 zákona o rodině a jim svěřené děti

Požadujeme vytvoření rovných podmínek v přístupu ke službám. Děti i osoby pečující (včetně osvojitelů) mají stejné potřeby, jako děti v pěstounské péči.

Požadujeme odlišení výše příspěvku podle počtu dětí. Pokud je třeba individuální pomoc formou např. odborných vyšetření, terapií, vytváření knihy života, podpurných dětských skupin, je výši třeba odlišit podle počtu dětí svěřených pečující osobě. Při neodlišení výše státního příspěvku je ustanovení diskriminační, neboť dítě svěřené do náhradní rodinné péče samostatně by bylo neodůvodněně zvýhodněno.

8. Zrušení nároku na odměnu pěstouna pro prarodiče dítěte - ZÁSADNÍ PŘIPOMÍNKA

Nesouhlasíme s tím, že u pěstounské péče prarodičů dochází k paušálnímu odebrání odměny pěstounů. Pokud pěstoun prarodič pečuje o dítě, které vyžaduje takový rozsah péče, že dojde u tohoto pěstouna ke ztrátě příjmů z výdělečné činnosti, je třeba takového pěstouna za jeho péči odměnit.

9. Neprovedení dalších úprav, které by znamenalo zrychlení přechodu dětí z ústavů do náhradní rodinné péče - ZÁSADNÍ PŘIPOMÍNKA

Velkým rizikem je právě dlouhé řešení situace dítěte, dlouhé lhůty, dokud se nevyřeší, musí být dítě u pěstounů na přechodnou dobu a těch bude omezený počet. Čím déle tam dítě je, tím je složitější jeho přechod do jiného prostředí.

K jednotlivým bodům návrhu:

K bodu 2 (§ 1 odst. 1 písm.d))

Formulace nově doplňovaného písmene d) přináší zásadní otázku, zda existuje nárok ohroženého dítěte na náhradní rodinnou péči. Jestliže má stát „zabezpečit náhradní rodinné prostředí pro dítě“, musí být tato povinnost nějak zajištěna. Pokud tomu tak nebude, bude se jednat stále jen o proklamativní ustanovení, tak jako již dnes zákon o rodině říká, že přednost před ústavní výchovou má náhradní rodinná péče.

K bodu 7 (§ 6 odst. 2) definice pojmů

Středisko NRP již v rámci připomínek v březnu upozorňovalo na nejednotnost a nepřesnost v pojmech používaných v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Nyní se návrh pokouší o úpravu stávajících pojmů i o zavedení pojmů nových – osoba pečující a osoba v evidenci. Zavedení těchto pojmů považujeme za nadbytečné. Pro část zákona, která upravuje hmotné zajištění jiných osob odpovědných za výchovu a dětí jim svěřených, lze nároky vymezit výčtem rozhodnutí, která zakládají nárok na hmotné zajištění.

K pojmu „jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte“:

Vzhledem ke vztahu tohoto pojmu k sociálně-právní ochraně v nejširším smyslu slova, by se měl tento pojem vztahovat ke všem osobám, které mají dítě v péči na základě vykonatelného rozhodnutí nebo předběžného opatření soudu (a orgánu sociálně-právní ochrany dětí).

Osoby odpovědné za výchovu mají ze zákona i z rozhodnutí odpovědnost a stát právo a odpovědnost kontroly.

K bodu 16 (§ 13 odst. 1 písm. d))

K povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc nebo setkání s registrovaným mediátorem – zajímá nás, zda služba poskytovaná mediátorem bude chápána jako služba sociálně-právní ochrany dětí a zda bude bezplatná.

K bodu 16 (§ 13 odst. 3) – zásadní připomínka

Slova „zejména pěstounskou péčí na přechodnou dobu“ požadujeme vypustit. Tato úprava může být zavádějící, pokud si ji vyloží někdo jako přednost pěstounské péče na přechodnou dobu. V praxi by mohla zafungovat v neprospěch dětí. Vždy je třeba posuzovat, který institut, které opatření z celé škály je pro konkrétní dítě nelepším řešením.

K bodu 17 (§ 14 odst. 1) - Kompetence k podávání návrhů v zájmu ochrany dětí obecním úřadem obce s rozšířenou působností

Požadujeme revizi kompetencí soudu a orgánů sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k zahájení řízení. Soud sám o sobě nemůže rozhodnout o předběžném opatření, přestože by vydání předběžného opatření bylo jednoznačně v zájmu dítěte. Jedná se o pozůstatek z doby po roce 1948, který svazuje soudům do určité míry ruce a odsuzuje je do role pouhého vykonavatele.

Je otázkou, ve kterých případech, pokud v nějakých by se mělo ve vztahu k rozhodování o právech dětí jednat o výlučnou kompetenci orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Kompetenci, kterou by neměl soud ale pouze orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Ve vztahu k podávání návrhů na svěření dítěte do péče přechodnému pěstounovi je otázka, zda se jedná o výlučnou kompetenci orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo zda přechodnému pěstounovi může svěřit soud i na základě návrhu jiného subjektu, nebo bez návrhu.

K bodu 18 (§ 14 odst. 1 závěrečná část ustanovení) – zásadní připomínka

Požadujeme nevkládat závěrečnou část ustanovení.

Musí to být soud, kdo posoudí, zda jsou nebo nejsou důvody pro umístění dítěte mimo rodinu. Tato úprava by měla být pouze v zákoně o rodině - § 46 zákona o rodině, kam se také úprava navrhuje vložit. Nebude-li soud do budoucna podle zákona moci rozhodnout v uvedených případech o nařízení ústavní výchovy, rozumí se samo sebou, že obecní úřad ani nebude takové návrhy podávat. „Autocenzura“ obecních úřadů by však mohla působit kontraproduktivně proti zájmu dětí.

K části třetí hlavě čtvrté - Systém zprostředkování osvojení a pěstounské péče - zásadní připomínka

Celý proces je nutno zrychlit. Nastavit pravidla, lhůty, postupy, tak aby se minimalizovala doba ústavní péče i péče ve ZDVOP, nebo aby dítě do zařízení vůbec nemuselo.

Řadu věcí je možné změnit i bez novelizace zákona, ale nastavení pevných pravidel jistě do budoucna pomůže.

K bodu 19 (§ 19a) - zásadní připomínky

Navrhujeme upravit písm. a) takto: „vedení evidence dětí, pro které je třeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči,“.

Vítáme opuštění pojmu „vhodné děti“. Musí se ještě změnit systém, kterým jsou zařazovány děti do evidence pro zprostředkování osvojení, poručenské péče a pěstounské péče. **Nemělo by se jednat o „vyhledávání“.**

V evidenci musí být každé dítě, kterému je nařízena ústavní výchova nebo je umístěno rozhodnutím soudu nebo na žádost OSPOD do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Také děti umístěné do péče zařízení rodičem by po nějaké době měly být automaticky zařazeny do evidence. Jde o děti, které nemohou vyrůstat ve své rodině a mají právo na náhradní rodinné prostředí.

Mělo by dojít ke změně současného stavu, kdy do evidencí jsou zařazovány pouze děti, které je možno osvojit, nebo kterým má být zprostředkována „dlouhodobá“ pěstounská péče. Počty dětí v ústavní výchově nemohou být desetkrát vyšší, než počty dětí, kterým může být zprostředkována náhradní rodinná péče. Argument, se kterým se v praxi setkáváme, že rodiče nebo děti nechtějí, aby dítě bylo v péči fyzické osoby, není v této fázi rozhodující, o zájmu dítěte rozhoduje soud.

Do pěstounské péče a to jak „obecné“ tak přechodné musí být umíst'ovány i děti, které rodiče umísťují do ústavní péče sami, a v ústavní péči je navštěvují, nebo si děti berou pouze na víkendy.

Mělo by tedy existovat automatické hlášení dětí do evidence, s tím, že u těch, u kterých umístění do NRP není vhodné z přesně specifikovaných důvodů, by mohlo být rozhodnuto o přerušení zprostředkování, tak jak je tomu u zájemců.

Dále navrhuje, aby byly stanoveny lhůty, ve kterých vzniká povinnost informace o dětech hlásit do evidence pro zprostředkování náhradní rodinné péče, tak aby se celý proces zrychlil. (§ 21 a další) – zásadní připomínka

Dosud mají obecní úřady obcí s rozšířenou působností spis předávat bezodkladně, příprava spisu není však vázána lhůtami. Součástí spisu dítěte je také zpráva o zdravotním stavu, se kterou si např. kojenecké ústavy dávají velmi na čas.

K § 19a odst. 1 písm.d) – zásadní připomínka

Navrhujeme úpravu tohoto ustanovení tak, že by se odst. 2 doplnil takto: „a jde-li o pěstounskou péči osoby pověřené touto činností (§ 48 odst. 3)“

V § 48 se na konci odstavce 3 doplňuje text „ , s výjimkou činnosti uvedené v § 19a odst.1 písm. d), kterou jsou oprávněny vykonávat na základě zvláštního pověření krajského úřadu.“.

Existují situace, kdy se orgánům sociálně právní ochrany nedaří zajistit dítěti náhradní rodinnou péči, pro tyto případy by mělo být zprostředkování umožněno vybraným subjektům.

Domníváme se, že by pro zvlášť pověřené osoby měla být prolomena možnost provádění zprostředkování pod písm.d), a to minimálně pro děti obtížně umísitelné a profesionální pěstounskou péči.

Krajský úřad by vydával zvláštní pověření pouze subjektům, které si k tomuto účelu vybere. Na vydání takového zvláštního pověření by nebyl právní nárok. Bylo by pouze na pověřené organizaci, aby přesvědčila krajský úřad, že bude toto činnost provádět ve prospěch dětí.

K § 27a – zásadní připomínka

Navrhujeme evidenci pěstounů na přechodnou dobu neoddělovat od evidence pěstounů a osvojitelů.

Pro vytipování pěstouna na přechodnou dobu i pro rozhodnutí soudu je podstatné, jaké případné další typy péče má tento pěstoun zvoleny a je pro ně vhodný. Hlášení těchto pěstounů pro OSPOD lze zachovat. Je však obecnou otázkou, zda by OSPOD neměl mít přístup do evidencí zájemců. Evidence lze přeci vytvořit tak, že by byly pro určité subjekty

přístupné zčásti anonymní údaje. Jde o to, aby bylo možné vyhledat zájemce s určitými předpoklady.

K bodu 66 (§27a)

Středisko náhradní rodinné péče se pěstounskou péčí na přechodnou dobu zabývá v současné době v rámci zpracování výzkumu, analýzy a návrhu modelu přechodné pěstounské péče. Výstupy budou prezentovány na konferenci v listopadu letošního roku. Závěry budou k dispozici ministerstvu práce a sociálních věcí v září tohoto roku.

Návrhy řešení uvádíme v obecné části těchto připomínek.

K § 29 odst. 6 písm. c) – zásadní připomínka

Navrhujeme úpravu viz naše připomínky k bodu 19.

K § 30

Návrh vůbec neřeší tzv. hostitelskou péči, což rozhodně není ve prospěch dětí. Některá zařízení využívají nedokonalou stávající úpravu poměrně dobře, ale jiná vůbec. V praxi se toto ustanovení používá nejčastěji na uvolnění dětí ze zařízení k budoucím pěstounům.

Požadujeme úpravu tohoto institutu. V případech, kdy pro dítě nelze nalézt náhradní rodinu, je to možnost, jak se dítě učí navazovat vztahy a poznávat život v normálním světě. Zároveň existují rodiny, které nemají možnost přijmout dítě do péče, ale takovouto službu poskytovat chtějí a mohou.

K bodu 72 (§ 34 odst.5)

Navrhujeme, aby obdobná povinnost vznikla i v případě propuštěného rodiče nezaopatřeného dítěte.

K bodu 74 (§ 35 odst. 2)

Navržená úprava není zcela srozumitelná, doporučujeme ji přeformulovat.

K § 38a – zásadní připomínka

Praxe zasedání poradních sborů prodlužuje pobyt dětí v zařízeních. Není dodržováno ustanovení, že poradní sbor se schází neprodleně poté, co krajský úřad zjistí vhodného žadatele pro určité dítě.

Mohla by být stanovena lhůta, ve které musí tajemník svolat poradní sbor.

Pěstounská péče na přechodnou dobu se také bude zprostředkovávat přes poradní sbor?

K bodu 94 a násl. – Pěstounská péče

V § 47a písm. c) doplnit na konci formulaci ve smyslu „pokud soud tuto povinnost nevyloučil (nezrušil)“.

Pokud například dítě bylo rodiči týráno, nebyla by povinnost pěstouna udržovat sounáležitost s rodiči pravděpodobně ku prospěchu dítěte.

K § 47b - Povinnosti ve správních rozhodnutích orgánů sociálně-právní ochrany dětí a dohodách o výkonu pěstounské péče

Připomínky uvádíme mezi obecnými zásadními připomínkami.

K § 47c, k § 47g a k § 47h odst. 2 – zásadní připomínky

Připomínky uvádíme mezi obecnými zásadními připomínkami.

K § 47m – zásadní připomínka

Ustanovení o nároku na dávku a nároku na výplatu dávky jsou ve vzájemném rozporu při platnosti podmínky uzavření dohody o výkonu pěstounské péče nebo pravomocného správního rozhodnutí.

K § 47z – Státní příspěvek na výkon pěstounské péče

Připomínky uvádíme mezi obecnými zásadními připomínkami.

K bodům 80 a 82 (§ 48odst. 2 písm. e) a f))

Nerozumíme obratu „převzít zajišťování“, orgány veřejné zprávy by neměly mít možnost se zbavit odpovědnosti za výkon sociálně-právní ochrany dětí, které jim zákon určuje.

K Čl.II – Přejícná ustanovení

Řada situací není nadále řešena.

K novelizaci zákona o rodině:

K bodu 3

Dáváme ke zvážení vypuštění věty druhé navrženého odstavce 3. Soud by měl mít v zájmu dětí možnost měnit i rušit opatření orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

K institutu svěření do péče jiné osoby

Připomínky uvádíme mezi obecnými zásadními připomínkami.

K bodu 6 (§ 45a) – Pěstounská péče – zásadní připomínky

Navrhujeme vypuštění odstavce 2.

Považujeme za nadbytečné upravovat institut pěstounské péče na přechodnou dobu. To nevylučuje možnost upravit další podmínky pro výkon specializované krátkodobé pěstounské péče osobami, které budou ve smluvním vztahu s orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

Přechodnost je základním principem pěstounské péče a zachování nešťastně zavedeného institutu z roku 2006 působí v systému zmatek a v praxi může působit proti zájmu dětí.

K bodu 10 (§ 68) – Lhůta pro nezám u novorozenců - zásadní připomínka

Nesouhlasíme s prodloužením lhůty pro nezám u novorozenců ze dvou na tři měsíce, prodloužení této lhůty nepovažujeme za důvodné. Naopak je to v přímém rozporu se zájmem dítěte a s dlouhodobými výzkumy o vlivu psychické deprivace dítěte v útlém věku na jeho vývoj. Po uplynutí šestinedělí by měla být bezodkladně zjištěna vůle rodičů. Naopak doporučujeme hledat způsoby, jak dítěti zajistit v co nejkratší době po narození náhradní rodinné prostředí.

K čl.XII – zásadní připomínka

Navrhujeme doplnit do § 16a odst. 2 písm. a) zákona o veřejném zdravotním pojištění dětí v poručenské péči. Jedná se o neodůvodněnou nerovnost dětí svěřených do poručenské péče.

Připomínky zpracovaly:

PhDr. Věduna Bubleová

Mgr. Lucie Vránová

Alena Vávrová

V Praze dne 18. srpna 2011